

Niv. 54

15 gouere — 15 eost 1974

« POBL VREIZH »

*

B. P. 304
29273 BREST CEDEX

KOUMANANTOU

Boutin : 6 L

Skoazell : adaleg 15 L

K.R.P. 2746-79 ROAZON

0,50

POBL VREIZH

AR C'HWEZH (1)

C'hwi 'lavar, tudou, re domm eo an amzer evelkent evit komz eus traoù ken luziet, ken start da gompren ! Komz eus c'hwezhadur ar moneiz, e-kreiz miz gouere, biskoazh kemend-all !

Moarvat emañ ar wirionez ganeoc'h pa 'z eo graet ar vakafisoù evit diskuizhañ. Koulskoude avat... E-pad ar vakafisoù an hini eo e vez an aezetañ d'ar pennoù bras aozañ o mestaolioù pa n'emañ ket al labourerion war evezh ken. Setu perak eo ret teurel plê, zoken e-pad ar vakafisoù, rak, heol pe get, e talc'ho ar moneiz da c'hwezhadur.

Luziet spontus eo ar gudenn. Se zo kaoz emañ hon pennoù bras en o bleud evit luziañ anezhi muioc'h c'hoazh ! Un deiz e vez skoet ar bec'h war gein hemañ, ar sizhun all war gein henneth.

Da gentañ e oa lavaret e teue c'hwezhadur ar moneiz eus kresk priz ar petrol, da c'houde oa bet tamallet an uzinioù, dre ma paeent re o micherourion ; bremañ avat e vez taolet ar bec'h war an tiegezhioù. Rebechet e vez d'an dud foetañ re hag erbediñ re nebeut. Koulskoude, n'eo ket brav d'an den erbediñ e wenneion en deizioù-mañ, rak n'en devo nemet 8 % a vad diwarne pa gollfont 18 % eus o zalvoudegezh e-keit-se.

Petra eo ar monc'hwezh a-benn ar fin ? Un dell (*Tailh, truañ, taos*) eo en gwirionez, dre ma vez adtapet e-giz-se digant an dud ul lod brasoc'h-brasañ eus ar pezh o devez gonezet.

Petra ra Valéry Giscard d'Estaing e-keit-se ? Takonañ, traken ! Lakaet en deus un dell a 18 % war gonidoù ar c'hevredigezhioù bras ; n'a ket da bell pa ouzer penaos an drederenn eus ar c'hevredigezhioù-se ne c'honzont mann ebet (da-larse !). Ne c'hall ket Giscard mont a-enep interestoù ar re o deus lakaet anezhañ lec'h m'emañ.

Marteze e c'hellfe ober evel m'o deus graet an Alamaned, nemet an dro-se e vije gwelet fall, ha koll e vrud a vije dañjerus evit un den a zo bet lakaet e-barzh gant 0,8 % eus ar mouezhioù.

Neuze e ra evel m'en deus graet a-viskoazh hag al lezober a vez o ren. Gwazh a-se evit ar Vretoned ! Rak pa c'hwezh ar moneiz e vez tapet ar re baourañ da gentañ, an dud paourañ evel ar broioù paourañ.

Hag ar wech-mañ adarre, e vo tapet div wech al labourerion vretien : ur wech pa'z int labourerion, ur wech all pa'z int Bretoned.

UDB

(1) Ar c'hwezh, c'hwezhadur ar moneiz, monc'hwezh : l'inflation.

AN ARME ER-MAEZ!

(gwelout p. 3)

Tro-Vreizh Youenn Gwernig hag An Triskell

20-25 a viz Gouere 1974

Pennad kaoz
gant
YOUENN GWERNIG
paj. 4

Ra vo meulet dollarou ar Cha !

Hervez ar priñs Poniowski, ministr a-ziabarzh ha paotr ar polis, ret e vije bet, da bep kelaouenn, reiñ mel gant ul loa-bod d'ar beg lipous a zo deuet d'ober ur weladenn d'e vignon Jiskar (ur paotr hag a zo re verr e betrol gantañ). Ar C'hallaoued, hervezañ, a zo bet seven-kenan, e-keñver o c'houviidi. Chañs hon eus, ni, Breizhiz, neuze, ha ni tud gouez, evel ma ouzoc'h, ha n'eo ket difennet dezho soubañ o fluenn e-barzh ar vitriol a-raok krabanata un euzhus a zen, impalaer bro-Iran, ar Cha evel ma vez graet dioutañ. Kaer en deus Poniowski ober e gazh gleb, Pobl Vreizh a embanno nompas ar pezh a garo, met ar pezh a zo gwir.

Bro-Iran a zeu da vezañ tamm-ha-tamm ur baradoz gwenn ha demokratek, gant c'hwez an dollar hag ar C.I.A. warnañ zoken... Met ken dizesk eo ar bobl, ma rank ar paour kaezh Cha ober e-unan war-dro an dispac'h ! Un dispac'h «gwenn», hervez... Muioc'h mui a draoù a zo oberiet er vro-se (10 % ouzhpenn bep bloaz) e-barzh uzinoù

a ya atav war greskiñ o niver, ha prenet, darn anezho, digant bro-C'hall. Strinkañ a ra ar petrol a-leizh (hag emañ e briz o strinkañ uheloc'h c'hoazh !). Ur berniad gaz isdourel a zo bet kavet nevez zo...

Mont a ra mat an traoù neuze ? O, ya ! Evit ar re binvidik a zo roet dezho moaien da vezañ pinvidikaet prim-ha-prim un tamm ma muioc'h. Evit ar re all... paourat int, hervez tud zo, drougprezegeion daonet ! Arabat lakaat war e deod tud lous seurt-se, tud didalvez, gochisted, ha me oar-me. Evit herzel ar re-se da gontañ gevier, emichañs, 136 paotr yaouank a zo bet barnet d'ar marv ha fuzuilhet adal 1972. Met pet ouzhpenn a zo bet lazhet dre guzh, goude bezañ boureviet da vat ? Siwazh, en hon bed-ni bremañ, n'eo ket diaes d'un den bezañ pardonet e dorfed, gant ma vo leun a zollarou e sac'h ha beuzet gant ur barr-petrol benniget !

Diskrog-labour en O.R.T.F.

Aliez a wech ez eus gwelet ha klevet, e miz even, koantenn ar skramm. bihan, ruz he muzelloù beteg he divskouarn, o tispiega deom ne vije skingasadenn ebed abalamour da harz-labour eur rummad bennag a labourerien euz an «ofis». Beh en O.R.T.F. eta. Perag ? abalamour d'ar pae ha da galz a draoù all c'hoazh. E-barz ar gouarnamant ez eus tud c'hoant dezhe kroui ur chadenn brevez pe zioù ha tud an O.R.T.F. a fell dezo e chomfe an «ofis» evel m'ema, peb gwir miret striz evid skigna, eur monopol evel ma lavarer. Aze emañ an dalh, sansed. Evidom-ni, Bretoned, n'ema ket aze ar gudenn. An O.R.T.F. evel m'ema ne ro nemed bruzunoù d'ar Vretoned evid pezh a zell ouzh o yez hag o sevenadurez. A-hend-all evid pezh a sell o ekonomiezh eo eur mailh evid liva gevier a

hed an deiz, ha rei da gredi d'an dud e vez noz da greisteiz. Ha gwellaet e vefe an traoù ma vefet krouet ur chadenn brevez ? Ne gredan ket tamm ebed. Bez ez eus teir chadenn brevez dija er radio : Europe 1, Luxembourg, Monte-Carlo (ar re-mañ, hanter-opuz-hanter dindan galloud ar gouarnamant ha hini ar gapitalisted vras) ha ne skignont ket etre o zeir (e diavaez kan-aouennoù Stivell) eur frazenn vrezoneg beb deg vloaz. Pell emañ ar gudenn evidom ni neuze ? Evidom ni eo red ledanaad plas ar brezoneg ha danvez breiz er radio hag en tele ; pezh a vefe gwelloc'h c'hoazh vefe kroui eur chadenn ispisial evid broioù bihan ar c'hwehkogn. Kement-mañ n'eo ket hunvreal, e Breiz-Veur emañ an traoù evel-se. Med amañ evel just, ez eur eur wech muioc'h, manet warlerh.

Oad-gour da 18 bloaz

Nevez votet eo bet al lezenn-mañ gant an deputeed hag ar senedourien. Setu roet ar gwir d'an dud yaouank da zimezi heb aotre o zud, da groui eur stal-labour pe eur stal-genwerzh, ha dreist-oll da voti, kement-mañ adaleg 18 bloaz. Eun dra vad eo sur mad rag anzav a ra an oll eo barrekoh ar yaouankiz bremañ eged eun toullad bloavezioù zo, lemmet ma'z eo bet spered an darn vrasa anezho er skolioù, pezh ne oa ket gwir gwechall. Pezh a zo gwir ivez, evid ar Vretoned yaouank d'an nebeuta, ez eo ne houzanvont ket o flanedenn (eur blanedenn krouet penn da benn gant paotred vraz ar gouarnamant) evel o hendadoù. C'hoant o deus da veza ha da labourad en o bro henidig ha setu e heller kaoud fiziañs enno evid an amzer da zond. Emichañs vo taolet ganto er mêz (pa vo roet tro dezo d'hen ober) ar Briñsed a zo kirieg da stad truezus or bro, ar Briñsed a lamm e vara digant ar bobl hag a werz ar vro da roñfed mod nevez.

EVIT PIV EO BET GRAET AR FILM ?

Da'm zro, ne gomprenan ket perak eo souezhet B. an Nail eus va barnadenn a-zivout *Ti pri*. Daoust ha n'en deus ket lennet *Al Liamm* ha *Sav Breizh* ? N'on ket ali ganto bepred, met warno ez eus traoù a zo heñvel ouzh va re, hep un emglev etrezomp, e-keñver ar film.

N'am bo nemet ur goulenn da ober, ur goulenn a lakay diouzhtu tud 'zo d'an tu meritet ganto : **Evit piv eo bet graet ar film ?** Ne rebechan netra da skeudennoù kaer Fulup Cassard, ne rebechan netra da Alan Stivell en deus rentet servij d'an aozerion. Met gortoz a raemp ur film e brezhoneg evit ur wech, ur film o tispiegañ buhez diaes al labourerion-douar hag o tizoleiñ ar re giriek d'o stad reuzeudik. Disouezhet-krenn on bet o klevout «sadedegoù» (1) diroll ha dreist natur. Evit ar bobl e oa ? Evit ar bobl o deus labourer ar re o deus savet ar c'homzoù ? Evit reiñ dezhi, **dre he yezh**, un emskiant eus he sujedigezh (*assujettissement*) ? N'eo ket gwir. Ne fell ket din krediñ ez eo paour brezhoneg ar bobl. Evel ma lavar ur skrivagner estren : «Ar pezh a vez komprenet, a vez displeget sklaer...» ha gant gerioù pemdeziek. Eus an Emsav kozh eo an hini a

ra traoù hep derc'hel kont eus ezhommoù ar bobl, da'm soñj.

Bez' ez eus strolladoù tost ouzh an U.D.B., a lavar B. an Nail, a-hend-all. N'eus nemet un dra evito : dont asamblez gant ar re a ra war-dro «Pobl Vreizh»; Diskouez a raint

splann an tu o deus choajet.

Aldrig a Naoned.

(1) diouzh S.A.D.E.D., ur strollad en deus klasket sevel gerioù nevez dirak pep ger «uhel» e galleg.

Hag a-nevez er vro?

KERLOUAN : AN ARME ER-MAEZ

An Naoned a vo kelt e miz eost !

D'an 10 a viz mezheven, ez eus bet barnet pemp den yaouank gant lez-varn polis Brest :

Denez Abernod, eus Plougernev,
Dan Chever, eus Plougernev,
Fañch Loag, eus Plougernev,
Yann Appriou, eus Brignogan,
Kristina Roudod, eus Kerlouan,

Ar re-mañ o doa skrivet war an hentoù ha war ar mogerioù / Kerlouan ! An arme er-maez ! Ar Vro-Bagan d'ar Baganiz ! Ar soudarded war o c'hiz 1 Kaoc'h d'an arme ! Hag all...

Aozet e oa bet ar skoazell e-touez al luskadoù (*mouvements*) o doa roet sikour evit ar prosezioù all e Breizh : 120 a oa erru er sal evit ar prosez. Ar breutaer a oa Yann Chouk eus strollad Leclerc. Difennet en doa dija labourerien-douar e Kemper hag en Oriant, ar sizhunvezhioù a-raok.

Kroget an abadenn da zek eur ha galvet ar pemp dirak ar barner. Tri outo o deus nac'h-et ober gant ar galleg. Paouezet eo bet neuze gant an abadenn evit mont da gerc'h-at ur jubennour (*interprète*). Hemañ a oa un enseller-polis hag a boanie evit komz brezhoneg. A-hed an abadenn en deus pouezet kement ha ma c'helle war an damallidi evit treiñ o soñj, da skouer :

— *An arme he deus lakaet keraouez war an douar.*
— *An dra-se zo mat !*
— *Nann ! N'eo ket mat, peogwir ar beizanted paour a rank dilezel o douar, re ger dezho henn prenañ.*

Ar prosez-mañ zo bet prosez an arme

— *Kalz a draoù zo da lavarout diwar-benn an arme.*

Ar c'hadoriad : — *N'eo ket rebechet deoc'h bezañ graet enskrivadurioù a-enep d'an arme, met enskrivadurioù nemetken.*

— *An arme a skrap an douaroù digant ar beizanted, a dorr an harzoù-labour (grèves). Gwelet eo bet ivez o stourm ouzh pobloù Vietnam, Aljeria ha Chili. Ha prestik e vo heñvel er vro-mañ ivez.*

Er vro-mañ ez eus nospet armeva (bases militaires) : 50 e Penn-ar-Bed pe ouzhpenn. Gouestlet eo Breizh d'an arme ha d'an douristed. Dont a raio da vezañ ul *Larzac* all a-benn ar fin... (Ar jubennour n'en deus ket troet ar frazenn-mañ).

Ar prosez-mañ a zo bet prosez ar sujidigezh (soumission)

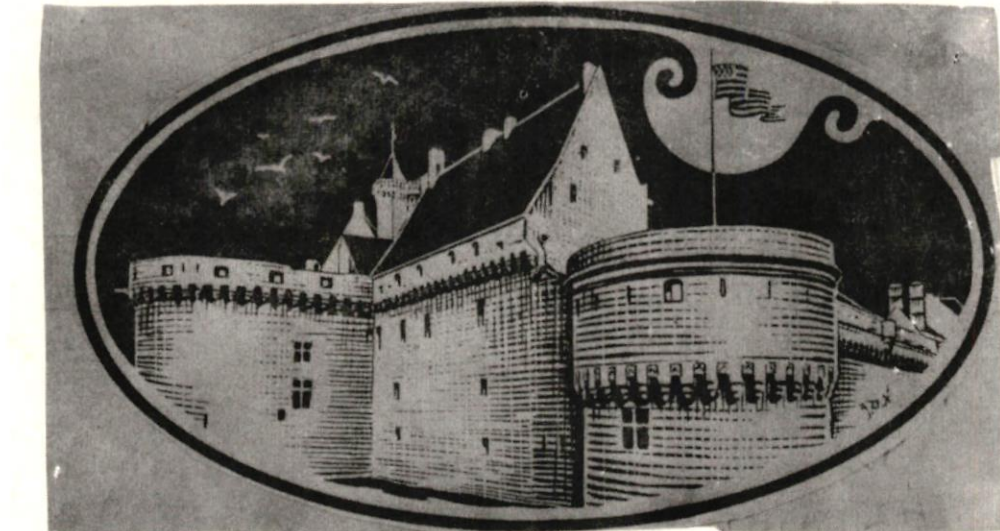
— *Rebech a reomp d'an arme distrujañ spered an dud zo e-barzh, rak en-dro dezhi...*

— *Barnet zo bet tud amañ, abaoe pevar c'hant vloaz zo ha ne ouient nemet brezhoneg. Ne c'hellent ket en em zifent dirazoc'h.*

— *Implijet eo bet ar brezhad evit mont d'ar brezelioù, evel chatal, evel kig brezel (An archer : Je ne vois pas ce que la viande vient faire là-dedans !).*

— *Implijet eo bet evit trevadenniñ (coloniser) pobloù all... Ar sujidigezh a zisklêriomp amañ eo ivez hini ar gouerion kaset er-maez diouzh o douaroù hep gellout en em zifenn...*

Gwelet hon eus e oa barnet an dud evit o mennozioù. An alvokad en deus lakaet anat

En Naoned e vo graet ar *C'hendalc'h keltiek* er bloaz-mañ : eus an 13 d'an 18 a viz eost, da lavarout eo eus ar meurzh da noz betek diwezhat e noz ar sul 18.

Un ensavadur kozh eo ar *C'hendalc'h keltiek*. Abaoe 1946, e ra bodadegoù, bep bloaz, en ur vro geltiek disheñvel. An dro-mañ e vo graet pep tra e kêr Naoned e Fakulte al Lizheroù.

An abadennoù-noz a vo e porzh Kastell an

Duged. Maget e vo an dud e ti-debriñ ar studierion ha lojet e vint en Ostaleri ar studierion. Tu a vo ivez da gampiñ.

Ar yezhoù implijet er *C'hendalc'h* a vo ar yezhoù keltiek, ar galleg hag ar saozneg. Evit kaout follennoù-enskrivañ, skrivañ d'ar sekretourva :

Kendalc'h keltiek
Château des Ducs de Bretagne
44000 Nantes.

d'an holl ne oa bet degaset den dirak al lezvarn, evit bezañ livet *Giscard*, a bep tu war an hentoù.

Hag evit ar pemp den yaouank : «*Dre ar skouer a roont hag ar vruderezh a reont, e vreinont spered ar yaouankizoù...*» (P.V. n° 846/1973 — Maer Plougernev — Gwegen Leon).

Souezhet e vezer n'en dije ket goulennet Leon Gwegen e vije lakaet ar pemp lampon da lonkañ beler, evel m'eo bet lakaet d'ober Sokrates, a oa ivez, sañset, o vreinan ar re yaouank.

En-dro d'ar prosezioù e Breizh

Ar bloavezhioù diwezhañ eo bet gwelet ar Vretoned o tremen a bep tu ha da bep mare dirak al lezioù-barn. Adalek brezez an **F.L.B.-72** betek prosez kourerien Kemper, o tremen dre afer Gwern, hag o vont war brosez E. Morvan — evit bezañ skoazellet micherourion Pederne — kenskoazell a zo aozet a bep tu hag eo bet merzhet ne bleg barnerion ar galloud, nemet pa vez diskouezet nerzh dirazo. Amañ, e Brest, eo bet rediet al lez-varn da zegemerout e savfe an holl, war-un-dro gant an damallidi (*accusés*) e vefe komzet diwar-benn an arme.

Hogen evit prosez E. Morvan, dalc'het e miz genver en Oriant, evit bezañ skrivet 0,70 F war ar c'harr-samm laezh, ar c'hadoriad (*président*) en deus lavaret ouzhpenn teir gwech : «*Le prix du lait ne nous intéresse pas. Nous ne sommes pas compétents. Nous ne sommes pas au Bureau d'Etudes Economiques !*»

E Kemper, evit prosez an adlodennañ (*remembrement*), en deus nac'het ar c'hadoriad, teir gwech, ober ar goulenn-mañ ouzh testoù : «*Perak eo bet lammet peulioù an adlodennañ, d'ho soñj, gant an dud zo amañ ?*»

Ar prosez-mañ zo bet un trec'h evit ar

brezhoneg hag ar Vrezhoneg. Hogen n'int ket prientet (*préparé*) a-walc'h, evit c'hoazh, evit mont dirak ar polis pe al lez-varn.

Moarvat ez eo bet graet ur c'hammed evit implij ar brezhoneg el lezioù-barn. Peogwir hon eus soñj mat ez eo bet difennet, dre heg, dre nerzh, e 1972, ouzh un den d'ober gant ar brezhoneg.

Ur staj brezhoneg e Skol-Veur Brest

Ur staj brezhoneg a zo bet dalc'het e Brest, adalek an 2 betek an 10 a viz gouere, e Fakulte al Lizheroù. Un doare-kelenn odiov-suel a zo bet implijet ha tu zo bet d'ober poelladennoù e kombodoù labo ar yezhoù bev. E fin miz meurzh hag e miz ebrel, daou zevezh-studi a oa bet ivez e Brest evit ar gelennerion war ar brezhoneg.

Bep daou viz lennit

AL LIAMM

(savet e 1945)

ar gelaouenn nemeti o reiñ,
c'hwec'h gwech ar bloaz, barzhonegoù,
kontadennoù, pennadoù a bep seurt ha
keleier. 80 pajenn e pep niverenn.

Rener : Ronan Huon.

Koumanant : 30 lur. Studierien : 25 lur.
Mme S. Cherel, 109, bd de Verdun Rennes.

C.C.P. 2184-34 Rennes.

SKOAZELLIT POBL VREIZH

Skoazellit Pobl Vreizh hag a zifenn, en hor yezh,
Breizh al labourerien, en ur gas ho profoù da
«*Pobl Vreizh*» K.R.P. 2746-79 Roazhon.

Pennad kaoz gant... YOUENN GWERNIG

Yves Quentel

P.V. — *Petra en em santez da gentañ, Youenn : barzh, kaner pe kizeller ?*

Youenn — O ! Barzh sur a-walc'h, marteze nemet barzh. An traoù all a ran ouzhpenn, ja'm soñj. Ya, evit ur wech 'm eus en em santet evel-se. Met dav-mat eo d'ur barzh bevañ, paeañ ar gwirioù (fall, evel just), an esañs, an tredan, ha me 'oar. Memes ur barzh a rank ober traoù droch evel-se.

P.V. — *Ar brezhoneg zo yezh da gavell pe he desket 'p eus bet diwezhatoc'h ?*

Youenn — Yezh va c'havell eo bet ar brezhoneg... met ar galleg ivez koulz laret. Pa oan bihan, e oa ar brezhoneg yezh an tiegezh. Morse n'en deus komzet va zad ur ger gallek ouzhin, ouzh va breudeur, ouzh va c'hoar. Gant ar brezhoneg e raemp bemdeiz er gêr. Met, memestra, d'an amzer-se, ar galleg oa tro-war-dro dija, setu va divskouarn a gleve ur bern galleg. Dav-mat eo bet din drailhañ galleg ivez, evel ar re all.

P.V. — *Penaos out deuet da skrivañ brezhoneg ?*

Youenn — Ma Doue, moarvat dre ma ne c'hellen skrivañ e yezh all ebet evit larout pezh a santen e gwir. Dav-mat eo bet din en em lakaat da skrivañ e brezhoneg. Se n'eo ket deuet diouzhtu. Desket 'oa bet din er skol penaos lenn ha skrivañ galleg, rak ar galleg a oa ar yezh nemeti, ur yezh uhel o plavañ lorc'hus 'us da yezhoù dister ar bed-holl, ur sevenadurezh dreist e oa pep den er bed war e zaoulin dirazi. Siwazh, gwelet em eus abaoe ne ra koulz laret den ebet er bed foute kaer ganti, met d'an ampoent e oa bet moulet va spered en doare droch-se, setu n'hellen skrivañ nemet e galleg.

Hag ur bern traoù am eus skrivet e galleg, pa oan yaouank. Kavet en deus Suzig un dornskrid spontus e grignol va mamm, barzhonegoù skrivet ganin pa oan seitek pe triwec'h vloaz. Met ur bern traoù all zo bet distrujet, a-drugarez Doue.

Chomet on ur pennad mat goude-se hep skrivañ tra. Ne felle ket din skrivañ ken, ha

koulskoude e oa ret din skrivañ. Bloavezhioù-pad ez on bet klañv gant ar c'hoant skrivañ. Met n'hellen skrivañ nemet e galleg ha ne oan ket eürus gant ar pezh a skriven rak ne oa tamm ebet pezh a felle din larout, pezh a santen *deep down*. Hag ouzhpenn, dav eo din larout ez on un den lezirek-tre evit skrivañ. Tuet e vefen memes ouzh al leziregezh dre vras — domaj eo n'am eus ket amzer da brofitañ eus ar si-se, rak un hanter re a draoù am eus d'ober dalc'hmat. N'eus forzh penaos, ur mailh on bet dalc'hmat evit hunvreal. O ! n'eo ket dre va faot, sur a-walc'h, met ur bern plijadur am eus bet, hag am eus c'hoazh gant va hunvreoù. Met dav-mat eo klask reiñ ur c'horf d'an hunvre, hañ ? Mod-all, koulz eo bout ur c'hazh.

Ha me d'an Amerik. Ma, cheñch ton, neuze; Aze 'oan troc'het diouzh ar vro. Ne gleven brezhoneg ebet ken tro-war-dro, ne gleven nemet saozneg, yiddish, germaneg, spagneg (ur bern), italianeg, ha me 'oar-me. Mont a raen ur wech an amzer betek ar *West Side* evit kavout Bretoned ha *preg* un tamm bihan, met ne oa ket tu da vont bemdeiz, setu en em gavet troc'het-krenn diouzh Breizh, koulz laret. Klasket em eus neuze lenn pep levr a oa bet skrivet e brezhoneg. N'eo ket bet diaes. Aet on betek levr di-kêr New-York, ha du-hont em eus kavet dija pep tra a oa bet skrivet, moulet hag embannet e brezhoneg. Da'm soñj, n'eus ket tu da gavout kement-se e Breizh. Gwir eo, an Amerikaned o deus arc'hant a-walc'h evit prenañ pep tra, met ar pep brasañ eus ar Vretoned n'o deus morse komprenet ez eus traoù er bed ha n'hallont ket bout prenet. Hag adalek an amzer-se, on deuet d'ober ur skrivagner e brezhoneg nemetken. Nemet e saozneg e skrivfen, evit va flijadur. Gwir eo, manet on pemp bloaz hep lenn ger gallek ebet. Ur spurj eo bet evidon-me. Un tamm mat sklaeroc'h eo bet va spered goude-se.

P.V. — *Abaoe m'out distroet eus an U.S.A., ha skrivet 'p eus kement ?*

Youenn — N'am eus ket skrivet kalz tra

abaoe. N'ouzon ket re perak. Met bremañ on krog adarre.

P.V. — *Hag ouzhpenn barzhonegoù, plijout a rafe dit skrivañ romantoù, pezhioù-c'hoari ?*

Youenn — Ma 'm bije amzer, romantoù a blijfe din. Ha pezhioù-c'hoari, evel just. Met ne blijfe ket din skrivañ traoù re hir. Hirnezh am eus dija o lenn romantoù hir. Traoù evel *feuilleton* 'barzh an tele. Droch a-walc'h eo alies ar c'hontadennoù hir. Me 'zo evit traoù berr, soñjet mat, 'welez ket, santet mat, evit mont en un taol betek ar wirionez. An dra en e bezh, blamm ! Chom a ra splann ar mennoz a zo e-barzh. Mod-all ez a gant an dour.

P.V. — *Petra 'soñjez eus da-zont al lennegezh e Breizh ?*

Youenn — N'on ket chalet re gant da-zont hon lennegezh, rak gwelout a ran tro-war-dro ar re yaouank o teskiñ o yezh mui-oc'h-mui. Setu dre ma kresko niver al lennerion, e kresko ivez al lennegezh, n'eo ket gwir ? Gwechall — ha memes dek vloaz zo — e oa arvarus-tre skrivañ e brezhoneg. Me va-unan, un nozvezh e New-York, pa oan o skrivañ, me zo deuet d'en em laret : «met evit piv e skrivan ?» Evidon e oa evel just, da gentañ-toput, ar skrivagner a skriv evitañ, met dav-mat eo bout lennet memes tra. Ur bern tud e oamp, sur a-walc'h, met ni en em lenne an eil egile. Ne oa ket evel bremañ, un emskiant o tont e-touez ur bern tud e pep lec'h, memes tud ar bobl n'o deus netra d'ober gant an Emsav. Me 'm e's fiziañs e da-zont hon lennegezh. Ma ne varv ket ar vro, da vihanañ.

P.V. — *Ni zo amañ, e Lokmaria-Berrien, ur barrez en ur vro damvarv. Ha kavout a ra dit ec'h advevo un deiz Menez Arre ?*

Youenn — Sur a-walc'h, ar vro zo damvarv. N'eus ket kalz a re yaouank. N'eus nemet re gozh o chom 'barzh ar vro. Se zo gwir ha se zo pouezus-tre... grevus d'an ampoent. Rak ma n'eus ket tu da zerc'hel ar re yaouank 'barzh ar vro (evel just ar vro ne yelo ket da get, ar vro a chomo), met an dud, petra 'c'hoarvezo ganto pa vo aet ar re gozh da anaon ? Tud all a zeuio da chom er vro (ha kroget int dija). Se zo dañjerus evidomp, evit hon pobl. Ur bern kornioù all zo evel-se. An dud zo krog bremañ da zont : diavaez-ourion, Saozon, Gallaoed hag all, gant ur bern arc'hant o prenañ douaroù. N'eo ket aes c'hoazh prenañ an douar abalamour d'ar *S.B.A.F.E.R.*, met ar c'hêrioù a vez gwerzhet d'an estrañjourion. Gant piv ez ay an douar a-benn ar fin ? Gant *Trigano*, pe tud evel-se ? A-lies en em c'houlennan pezh a zeuio da vezañ ar vro-mañ, Breizh a-bezh. Poent bras eo ober un dra bennak, ha buan. Met petra ?

P.V. — *Hag an douristelezh ?*

Youenn — A ! An douristelezh, meulet re vezo ! Se zo ar *solusion* giz ma vez larët, hañ ? Ya, ya. Evidon-me, n'eo ket ar *solusion* tamm ebet, n'eo ket evel-se e vo dirouestlet ar c'hudennoù zo er vro. Er c'hontrol, me soñj din eo unan eus an traoù a herz ar vro da vont war-raok. Rak en anv an douristelezh, e ranker ober an dra-mañ-dra pe chom hep ober un dra all.

Ret eo da gentañ lakaat hon Bro en he flomm, urzhiet ha gouarnet gant ar Vretoned o-unan. Labour da bep breizhad en e vro, ur vro evel pep bro er bed e-lec'h pep den en em gav mat, ha ma sav dezhañ c'hoant beajiñ, e c'hell mont hervez e faltazi, hep bezañ rediet da zivroañ evit klask e damm kreun. Neuze e vefe mat-tre degmer touristed ouzhpenn.

Ober kement a vruderezh evit an douristelezh-se zo lakaat an dud da gousket. Gant piv ez a ar gounid, forzh penaos... N'eo ket gant kalz tud eus ar vro, se zo sur !

P.V. — Pehini eo, hervezout, an doare gwellañ da stourm evit Breizh ?

Youenn — Bezañ ur Breizhad penn-kil-ha-troad. Bevañ e-unan evel ur breizhad e Breizh. Pep hini o vevañ evel ur breizhad, o soñjal evel ur breizhad, o labourat evel ur breizhad, hag o komz (memes e galleg) evel ur breizhad dalc'hmat, gant an dud. Bout Breizhiz ha netra ken, hep bout prenet gant mennozioù nag arc'hant eus an diavaez, met hon daoulagad digor-frank evel prenestroù war ar bed (ar bed n'eo ket Paris, ar bed zo kalz brasoc'h).

Dav-mat eo, evel just, en em vodañ ouzhpenn-se e strolladoù. Evidon-me, siwazh, n'on ket bet gouest morse da heuliañ strollad ebet ; trist eo, met a-du en em gavan dalc'hmat gant an dud didroidell a stourm e gwirionez evit mad ar bobl. Ar bobl, da larout eo : ni !

N'am eus fiziañs ebet e strolladoù politikel *hexagonal*, dre m'eo gouarnet Bro-C'hall dalc'hmat gant Napoleon gozh, marv pell zo koulskoude, ha ne welan ket c'hoazh pevare e varvo evit mat. Met n'on ket a-enep pep den gwirion a labour evit hon pobl, memes ma heul ur strollad ne blij ket din.

Dastumet er Majenn, Lokmaria-Berrien,
gant Erwan hag Hervalina Berthou.

pour ha trichin

Roazhon, 19.06.74

Kenvroad ker,

Un nebeut devezhioù zo e oan e ti-post Villejean, e Roazhon. Bez e oa aze ur micherour aljeriat, c'hoant dezhañ kas arc'hant d'ar gêr, ha ne ouie ket skrivañ ar galleg. Skrivet em eus e chekenn evitañ. C'hoant en doa ar paotr da gas 400 lur d'e dud. Evit kas 400 lur (dre chekenn-bellskriz), e ranke paeañ tost 100 lur a frêjoù, anezho ar frêjoù pellskriz, ar frêjoù chekenn hag un tailh ispisial lakaet war an arc'hant kaset d'o zud chomet er vro gant micherourien Aljeria. Da lavarout eo e teue ar Stad C'hall a-benn da adaptout ar c'hard eus ar pezh en doa gounezet an den paour — ouzhpenn bezañ bet e labour digantañ evit ur priz dister, anat eo !

Gant ma gourc'hemennou kalonek.
Per Denez.

Sant-Nazer, an 9 a vezheven 1974.

Kamaraded,

N'on ket a-du atav gant hoil vennozioù an U.D.B. met me gav din e stourmit evit kampion gwirion ar vicherourien vrezhon. Ret eo deoc'h kenderc'hel gant ar stourm ho peus renet abaoe deizioù kentañ ho strollad : Breizh a vo socialist pe ne vo ket ! Diaes-tre eo deomp e bro-Naoned ober kompren hor c'hredennoù d'an dud, dreist-holl evit hor yezh, met tamm-ha-tamm e teu ar berzh. Ret eo ivez kreñvaat an oberenn evit «distro» bro-Naoned e Breizh (N'eo ket ur gwir distro : hor bro zo bet brezhon dalc'hmat evidomp-ni).

Me gar ar varzhoniezh ha setu gant ma lizher ur barzhoneg am eus skrivet evit ar re a fell dezho ober un dra bennak pouezus evit hon douar.

AR BREZHONEG EN EMSAV

«N'hell ket daou ourz bevañ
er memes toull».
Krennlavar a vro-Rusia.

Pep hini a oar n'hell ket kapitalouriezh ha sokialouriezh mont kazel-ha-kazel, a-enep natur e vefe. Ken gwir an dra, e Breizh-lzel d'an nebeutañ, evit ar galleg hag ar brezhoneg.

N'eus ket, ha ne vo ket gwech ebet a Vreizhp-lzel hep brezhoneg. N'eus ket, ha n'hell ket bezañ, a Vreizh-Uhel hep Breizh-lzel.

D'ar re n'int ket a-du da wiskañ prim an dilhad kinniget dezhe a-bell-zo gant ar Frañsizion : an «Ouest», ha Doue d'o fardono (d'ar Vretoned) ; ar Frañsizion a zalc'h gant o labour a-viskoazh, d'ar gwir Vretoned d'ober o hini : adlakaat Breizh en he sav ha tamm ebet ur Vreizh kartoñs.

Ya da, a larit-hu, met penaos kas an erv da benn ? Da gentañ, eo ret sellout ouzh ar re a zo a-du hag ouzh ar re a zo a-enep.

Emañ brezhonegerion Breizh-lzel evel pesked war ar sec'h. Ra zegaso dezhe pep hini ac'hanomp an holl skiant dastumet ganimp, da lavarout lakaat ar brezhoneg da servijout d'hon breudeur etre hanternoz hag hanternoz.

D'ar re o deus kalon, da gregiñ diouzhtu, rak al labour ne vanko ket, ha ra davo ar glesker livet trilih o revr.

Ar Vretoned o deus naon eus gerioù a beg ouzh o buhez pemdeziek. Derc'hel a rin soñj eus ar bloavezh skol vrezhoneg am boa graet da vugale Gerenog, e Pleuveur-Bodoù. Muioc'h dedennet oant gant gerioù brezhoneg roet d'an holl draoù a welent er gêr eget gant ar re a zeskent er skol gant *Mademoiselle*.

Erruet oant skuizh gant : *Inoazo — DEUZOAZO — troazoazo — kat'oazo — siñkoazo — sizoazo — setoazo — witoazo — neufazo — dizoazo —* hag all. Pa oant-i ken kustum da glevet : *un evn, daou evn...* Dihentet omp holl ha ret eo dimp larout :

Me 'oar bremañ

*Lavarit din, paotred ma bro
Petra 'rankan ober hiziv
Ankounac'haat ha gortoz
Pe ouelañ, youc'hal en noz
Ma mizer, ma c'has ha ma droug ?
Piv a raio warc'hoazh ma Breizh ?
Doue marse 'vit den a Feiz
Pe ma Foff gant he daerou,
He gwad, he c'honnar er genoù...
«Deus war hentoù ar brezel kuzh»
Eeme ar Barzh. 'Dan an neñv ruz
E redo gwad an estrañjour
'Vel 'n deus graet hini hon Tadoù
Evit difenn hor Frankizioù
Met, ne lavarit ger ebet
'Ouzon ar pezh 'fell din, paotred !*

Bevet Pobl Vreizh.
Erwan Kerion (18 vloaz), Sant-Nazer.

Trugarez da gas din ho kelaouenn. Un dra vat eo da lenn pa zesker ar brezhoneg evel-don (gant Erwan Evenou er Faoued, ha Skol Ober ivez). Me a gas dit ur chekenn evit ma c'houmanant.

A galon ganit evit hor yezh hag hor bro.
Y.-V. Guernalec,
Ar Faoued.

«Echu ar c'hoari !»

Anavezout a reomp mat hon enebourion, estrañjourion pe Bretoned leun a vezh rak o bro.

Deiz-pe-deiz e vo ret dezhe kemer hent Paris, gant o begoù bras hag o rogentez.

Dañjerusoc'h eo enebourion an tu-barzh, reoù a «stourm» er strolladoù politikel. Bez e c'heller kontañ war ar bizied ar re barrek da gomz, da lenn, pe da skrivañ brezhoneg. Skuizh int, uzet o deus foñs o bragoù war skiñvier ar skolioù e-pad re bell a amzer. Galleg a ouzont, mat-tre, barrek int d'ober gant saozneg, alamaneg, latin pe gregach, pa n'eo ket «*Lêmatup*» ! Met arabat lakaat anezhe d'ober anaoudegezh gant an hanter eus ar Vretoned, nann, evite eo mat ar brezhoneg evit cheñchañ o anv-badez, reiñ un anv c'hwez-ar-vro d' o c'hi pe d'o zi, un titl e brezhoneg d'ur gazetenn skrivet e galleg penn-da-benn, pe kregiñ ul lizher gant «*Kamalad ker*» evit echuiñ gant «kenavo ur wech all».

Mezhus eo plas ar brezhoneg er strolladoù politikel (perak ne vefe ket aotreet ar vrezhonegerion da lakaat ur bluenn war o fenn evel ar Sioued en Amerika ?)

Ret eo da bep hini ac'hanomp deskiñ ha peuzeskiñ brezhoneg ha kelenn brezhoneg ar muiañ ma c'heller.

Breudeur Kernev, Leon, Treger ha Gwened, arabat deoc'h ober goap ouzh an hini zo o teskiñ brezhoneg. Er c'hontrol. Da reiñ sikour dezhañ.

Labourerion ar bed a-bezh a stourm evit bevañ gwelloc'h, met n'eus nemedomp-ni, brezhonegerion, a c'hall reiñ d'hon bro pezh a zo nac'het outi : he gwir da vezañ breton penn-kil-ha-troad.

Ren' Skeren.

LEVRIOU BREZHONEG
TI ERWAN MOREAU

15, plasenn an Iliz-Veur

22 - LANDREGER

Pg : 20-32-76

**Ar brezhoneg
par d'ar galleg !**

AR FALZ

kelaouenn drimizieg an Emzao
diazezet gant Yann Sohier
bodet ennañ skolaerien ha kelennerien
Vreiz

a-du gant eur skol vreizeg ha laik gwirion
Lennit Ar Falz ! Komanantit d'ar Falz !

(20 lur evid 6 niverenn)

AR FALZ, straed Kan-ar-Gwez
29245 Plourin-Montroulez
C.C.P. 430-20 H. Roazon

BREIZH N'EMAN KET DA WERZHAÑ

